

J. L. BORGES

INTRUSA

„Frate Ionatane, întristat sunt după tine, căci tu mi-ai fost foarte scump și iubirea ta a fost pentru mine mai presus decât iubirea femeiască!”

(Cartea a Doua a Regilor, 1, 26)

Se spune (ceea ce este improbabil) că istoria ar fi fost relatată de Eduardo, cel mai mic dintre Nelsoni, la priveghiul lui Cristian, cel mai mare dintre ei, care a murit de moarte bună, pe ia o mie opt sute nouăzeci și ceva, undeva prin ținutul Morôri-ului. Fapt este că un ins a auzit-o de la altul, în acea lungă noapte fără somn, în fața ceaiului fierbinte, și i-a repetat-o apoi lui Santiago Dabove, de la care ani aflat-o eu. Ani mai târziu am ascultat-o din nou la Turdera, unde se și întâmplase. A doua versiune, întrucâtva mai prolixă, o confirmă în linii mari pe aceea a lui Santiago, cu neînsemnatele variații și divergențe proprii unor atare circumstanțe. O aștern acum pe hârtie pentru că în ea se concentrează, dacă îmi dau bine seama, o fugară și tragică viziune din viața vechilor noștri orilleros. O voi face cu probitate, dar prevăd încă de pe acum că voi ceda tentației literare de a îngroșa ori de a adăuga câte un detaliu.

La Turdera. Toți le spuneau „frații Nilsen”. Parohul mi-a povestit că predecesorul său își amintea, nu fără uimire, a fi văzut la acei oameni o biblie roasă, legată în negru, cu caractere gotice; pe ultimele pagini zărise nume și date manuscrise. Era unicul torn ce se afla în casă. Nefericita cronică a Nilsenilor, pierdută, așa cum toate se vor pierde. Casa, o hardughie mare și dărăpănată care acum nu mai există, era din cărămizi netencuite; de la intrare se zăreau uri patio cu lespezi colorate și un altul cu pământ bătătorit Puțini, de altminteri, călcaseră acolo; Nilsenii își apărau singurătatea. În încăperile pustii, dormeau pe pat de scânduri; luxul pe care și-l îngăduiau, în schimb, includea calul, șaua împodobită, pumnalul prețios cu lama scurtă, straietele arătoase pentru sfârșitul săptămânii și băutura stârnițoare de gâlcevi. Știu că erau înalți, cu plete roșcovane. Danemarca sau Irlanda, despre care nu vor fi auzit nicicând, curgeau prin vinele acestor doi criollos. Mahalaua le știa Roșcovanilor de frică; nu e cu neputință să fi avut pe cuget și vreo moarte. Umăr la umăr se bătuseră odată cu jandarmii. Se povestea că mezinul avusese o gâlceavă cu Juan Iberra și că nu el fusese păgubitul, ceea ce, spun cunoscătorii, e lucru vrednic de a fi luat în seamă. Fuseseră păzitori

de cirezi, căruțași, hoți de cai și, câteodată, jucători de cărți. Aveau faimă de zgârciți, afară doar de acele dăți când băutura sau jocul îi făceau să devină generoși. Despre neamuri nu se știa nimic și nici despre meleagurile de unde vor fi venit. Aveau o căruță și o pereche de boi.

La înfățișare se deosebeau de cuțitarii cărora li se datorează tâlhărească poreclă a Coastei Crunte. Faptul acesta, și un altul pe care deocamdată îl ignorăm, ne ajută să înțelegem cât au fost de uniți. A te certa cu unul dintre ei era a-ți face doi dușmani deodată.

Nilsenii erau de-ajuns de zănatici, dar aventurile lor amoroase se petrecuseră până atunci doar prin unghere sau bordeluri. N-au lipsit, așadar, comentariile, atunci când Cristian a adus-o la el pe Juliana Burgos. E drept că astfel dobânda o slujnică, dar nu e mai puțin adevărat că în scurtă vreme o copleșise cu lamentabile podoabe de tot soiul și că o arăta, trufaș, pe la petreceri. La inocentele petreceri suburbane, unde smucirea și unduirile din șold erau cu totul interzise și unde încă se dansa în plină lumină. Juliana avea fața măslinie și ochii migdalați. Pentru o mahală sărmană, în care istovirea și nepăsarea uzează repede femeia, se poate spune că arăta destul de bine.

La început îi însoțea și Eduardo. Apoi făcu un drum la Arrecifes, după diverse, treburi; la întoarcere aduse acasă o fetișcană, pe care o culesese de pe drum, dar peste scurtă vreme o alungă. Se făcu mai ursuz; se îmbăta la cârciumă de unul singur și nu lega vorbă cu nimeni. Era îndrăgostit de femeia lui Cristian. Mahalaua care-și dăduse, poate, seama înaintea lui, prevăzu cu perfidă bucurie latentă rivalitatea a celor doi frați.

Într-o seară, întorcându-se târziu de la cârciuma din colț, Eduardo văzu calul întunecat al lui Cristian legat în fața porții. În curte, fratele mai mare îl aștepta cu straiile de sărbătoare. Femeia se învârtea în jurul lui, cu ceaiul în mână. Cristian îi spuse lui Eduardo:

— Eu plec la un chiolhan la alde Farias. Ți-o las aicea pe Juliana; dacă vrei, folosește-o.

Tonul era între poruncitor și cordial. Eduardo rămase o vreme cu ochii pironiți la el; nu știa ce să facă. Cristian se ridică, își luă rămas bun de la Eduardo, nu și de la Juliana, care era un obiect, încălecă și porni la trap, fără grabă.

Din noaptea aceea o împărțiră. Nimeni nu va cunoaște vreodată amănuntele acestei sordide uniuni, care ultragia decența mahalalei. Învoiala merse bine câteva săptămâni, dar nu putea dura mai mult de atât. Între ei, frații nu rosteau numele Julianei, nici măcar ca s-o cheme, dar căutau neconținut, și izbuteau să și găsească, pricini pentru a nu fi de acord. Se luau la harță pentru vânzarea unor piei, însă, de fapt, gâlceava lor avea cu totul alt motiv. Cristian obișnuia să ridice glasul, iar Eduardo nu scotea o vorbă. Fără să știe, erau geloși unul pe altul. În mahalaua aspră nici un bărbat n-ar fi recunoscut vreodată, nici chiar față de sine însuși, că o femeie poate avea vreo însemnătate, dincolo de dorință și de pasiune, dar amândoi erau îndrăgostiți. Asta, într-un fel, îi uimea.

Într-o după-amiază, în piața de la Lomas, Eduardo se întâlni cu Juan Iberra, care-1 felicită că și-a găsit asemenea boboc de fată. În clipa aceea,

cred, Eduardo a slobozit înjurătura. Nimeni, cu el de față, n-avea să-și bată joc de Cristian.

Femeia îi slujea pe amândoi cu o supunere animalică; nu putea să-și ascundă, însă, o oarecare preferință pentru mezin, care nu respinsese învoiala, dar cel puțin n-o propusese.

Într-o zi, îi porunciră Julianei să aducă două scaune în primul patio și să nu pună piciorul acolo, pentru că au de vorbit Ea se aștepta la un dialog prelung și se duse să tragă un pui de somn, însă peste câteva clipe o deșteptară. O puseră să umple o desagă cu toate câte le avea, fără să uite nici mătaniile de sticlă, nici cruciulița pe care maică-sa i le lăsase. Fără să-i spună o vorbă, o urcară în căruță și începură o călătorie mută și anevoioasă. Plouase; drumurile erau desfundate și trebuie să fi fost ceasurile trei spre ziuă când ajunseră în sfârșit la Moron. Acolo o vândură patroanei lupanarului. Târgul era dinainte încheiat; Cristian își luă banii și-i împărți apoi cu celălalt.

La Turdera, Nilsenii, afundați până atunci în hățișul aceluia monstruos amor (devenit și el o rutină), voră să-și reînnoade vechea lor viață de holtei. Reluară, așadar, jocul de cărți, luptele de cocoși, chefurile întâmplătoare. Poate că, uneori, se socoteau chiar mântuiți, dar curând începuseră să păcătuiască, fiecare pe seama lui, prin nejustificate sau prea justificate absențe. Cu puțin înainte de sfârșitul anului, mezinul invocă niște treburi în capitală. Cristian se duse la Moron; în fața bine cunoscutei case, văzu îndată șargul lui Eduardo. Intră; celălalt se afla într-adevăr acolo, așteptându-și rândul. Cristian, se pare, i-ar fi spus:

— Dacă o ținem tot așa, o să ne deșelăm caii. Mai bine s-o avem la îndemnă.

Vorbi cu patroana, scoase din chimir câteva monede și o luară cu ei. Juliana mergea cu Cristian; Eduardo îi dădu pinteni șargului, ca cel puțin să nu-i mai vadă.

Se întoarseră la cele dinainte. Infama soluție dăduse greș, fiecare din ei cedase ispitei de a-1 înșela pe celălalt. Cain dădea târcoale, însă iubirea dintre Nilseni era mare - cine poate să știe ce vitregii și ce primejdii înduraseră alături!

— Așa că preferară să-și descarce exasperarea asupra celorlalți: câte un necunoscut, dulăii, sau chiar Juliana, care adusesse vrajba.

Martie era pe sfârșite și căldura nu se îmblânzea defel. Într-o duminică (duminica, oamenii obișnuiesc să se adune pe la case mai devreme) Eduardo, care se întorcea de la cârciumă, îl văzu pe Cristian înjugând boii. Cristian îi spuse:

— Vino; trebuie să ducem niște piei la dugheana Mulatrului. Le-am și încărcat; să-i dăm bătaie cât mai ține răcoarea.

Dugheana Mulatrului se afla, cred, ceva mai spre sud; o luară pe Calea Oastei; apoi, pe un drum lăaturalnic. Câmpia se lărgea o dată cu lăsarea nopții.

Apucară de-a lungul unei pășuni cu bălării și iarbă înaltă. Cristian aruncă trabucul pe care abia îl aprinsese și spuse fără grabă:

— La lucru, frate. Pe urmă o să ne dea o mână de ajutor hultanii. Astăzi am omorât-o. Să stea aici, cu țoalele ei cu tot. Așa n-o să mai facă rău la nimeni.

Se îmbrățișară, aproape plângând. Acum îi mai lega ceva: femeia trist sacrificată și obligația de a o da uitării.